DOMSTOLENS DOM
21. september 1988 *

I sag 267/86,

angående en anmodning, som Vredegerecht (fredsretten) i kanton Beveren (Belgien) i medfør af EØF-Traktatens artikel 177 har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende sag

Pascal Van Eycke, Beveren,

mod

aktieselskabet ASPA, Antwerpen,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af EØF-Traktatens artikler 59-66, 85, 86 og 95,

har

DOMSTOLEN,

sammensat af den fungerende præsident, afdelingsformand G. Bosco, afdelingsformand J. C. Moitinho de Almeida, dommerne T. Koopmans, U. Everling, K. Bahlmann, Y. Galmot, C. N. Kakouris, R. Joliet og F. A. Schockweiler,

generaladvokat: G. F. Mancini
justitssekretær: fuldmægtig D. Louterman

efter at der er afgivet indlæg af:

— Van Eycke ved advokat J. Cerfontaine, Antwerpen,

— Kongeriget Belgien ved advokaterne G. van Hecke og K. Lenaerts og ved R. Hoebaer og R. Devyver som befuldmægtigede,

* Processprog: Nederlandsk.

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved T. van Rijn som befuldmægtiget, bistået af R. Overhoff,

på grundlag af retsmøderapporten og efter mundtlig forhandling af 25. november 1987,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 28. april 1988,

afsagt følgende

Dom

1 Ved dom af 28. oktober 1986, indgået til Domstolen den 30. oktober s.å., har Vredegerecht (fredsretten) i kanton Beveren (Belgien) i medfør af EØF-Traktatens artikel 177 stillet tre præjudicielle spørgsmål vedrørende fortolkningen af Traktatens artikler artikler 59-66, 85, 86 og 95, for at kunne tage stilling til, om nationale bestemmelser, hvorefter en skattefritagelse for indtægter i form af indlånsrenter er forbeholdt en bestemt gruppe opsparingsindskud, er forenelig med fællesskabsretten.

2 Disse spørgsmål er blevet rejst under en sag mellem Van Eycke (herefter benævnt »sagsøgeren«) og aktieselskabet ASPA, et belgisk pengeinstitut, vedrørende indlånsrentesatsen for et opsparingsindskud, som sagsøgeren ønskede at foretage hos ASPA. Det fremgår af sagen, at sagsøgeren efter at være blevet bekendt med ASPA's annoncer vedrørende rentesatsen for opsparingsindskud havde henvendt sig til dette pengeinstitut for at foretage et opsparingsindskud på de annoncerede betingelser. Da ASPA dernæst meddelte ham, at man i henhold til en kongelig anordning af 13. marts 1986 var forpligtet til at anvende mindre gunstige betingelser end de i annoncen tilbudte, anlagde sagsøgeren sag ved den nationale ret med påstand om, at det statueredes, at ASPA ikke kunne ændre sine opsparingsvilkår under henvisning til denne kongelige anordning, da anordningen var i strid med EØF-Traktatens artikler 85 ff.

3 Af hensyn til en bedre forståelse af den nævnte kongelige anordning bør den ses i sin retlige og økonomiske sammenhæng, som er karakteriseret ved, at der i Belgien længe har været skattefritagelse for en del af indtægten af opsparingsindskud, som er blevet indført af sociale grunde og med henblik på at fremme opsparingen, og for hvilken de nærmere bestemmelser findes i artikel 19, stk. 7, i code des impôts sur les revenus.

4 Da et voksende antal banker og sparekasser i begyndelsen af 80'erne indførte en politik med høje rentesatser, ville den belgiske regering begrænse omfanget af skattefritagelsen og fastsatte ved lov af 28. december 1983 en række betingelser herfor, som skulle defineres ved kongelig anordning.

5 Ved kongelig anordning af 29. december 1983, udstedt i henhold til den nævnte lov, blev der i det væsentlige fastsat to betingelser for skattefritagelsen; indtægten af opsparingsindskud skulle dels omfatte en basisrente, for hvilken der blev fastsat et loft svarende til den laveste gennemsnitlige sats, der gjaldt på det pågældende marked, dels en troskabs- eller tilvækstpræmie, som frit kunne fastsættes af hvert pengeinstitut.

6 Senere fandt de belgiske monetære myndigheder, at konkurrencen på markedet for troskabs- eller tilvækstpræmier var for stærk og gik imod den generelle tendens til et fald i rentesatserne, som karakteriserede de øvrige opsparingsinstrumenter. Da opretholdelse af høje indlånsrentesatser på opsparingsområdet efter de samme myndigheders opfattelse havde til følge, at udlånsrentesatserne blev opretholdt på et lige så højt niveau med skadelige virkninger for landets økonomiske aktivitet og den offentlige gæld, rettede den belgiske bankkommission i september 1985 en henstilling til pengeinstitutterne om at begrænse forrentningen af opsparingsindskud. Den gav anledning til, at der den 30. december 1985 blev indgået en selvdisciplineringsaftale mellem bankerne, de private sparekasser og de offentlige kreditinstitutter, hvorefter satsen for disse renter blev nedsat til maksimalt 7%.

7 Da denne aftale ikke blev overholdt af alle pengeinstitutter, valgte Finansministeriet en ordning, hvorefter myndighederne direkte fastsatte betingelserne for den nævnte skattefritagelse.

8 Denne ordning blev indført ved den nævnte kongelige anordning af 13. marts 1986, hvorved såvel den maksimale basisrentesats som maksimalsatsen for troskabs- eller tilvækstpræmien blev fastsat direkte.

9 På denne baggrund har den nationale ret efter samstemmende påstand fra begge parterne i hovedsagen stillet Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Er den ved kongelig anordning af 29. december 1983 indførte og ved kongelig anordning af 13. marts 1986 bekræftede, men på visse punkter ændrede lovbestemte ordning om godtgørelser, som pengeinstitutterne kan betale for indskudte opsparede beløb, en ordning, som består i — som fortsættelse i lovsform af bankernes tidligere bestående indbyrdes aftaler eller samordnede praksis til begrænsning af godtgørelser på opsparingskonti — bindende at fastsætte denne godtgørelse (disse godtgørelser):

a) som en for alle markedsdeltagere ensartet renteprocentsats,

b) og som en margen, der skal overholdes af alle markedsdeltagere ved fastsættelse af godtgørelserne,

under sanktion af fuldstændig fortabelse af den for opsparingskunder bestående skattebegunstigelsesordning for almindelige opsparingskonti, forenelig med fællesskabsrettens konkurrenceregler, som fastsat i EØF-Traktatens artikler 85 ff.?

2) Såfremt det første spørgsmåls litra a) besvares bekræftende, er det da foreneligt med fællesskabsrettens konkurrenceregler, som fastsat i EØF-Traktatens artikler 85 ff., foruden en ensartet renteprocentsats for den basisrente, som pengeinstitutterne skal betale, bindende at fastsætte en maksimal margen for den rente for troskab og / eller forøget opsparing, som eventuelt skal betales, under udelukkelse af enhver anden form for konkurrence i forbindelse med hvervning af opsparingskunder, under sanktion af fortabelse af den i spørgsmål 1 nævnte skattebegunstigelsesordning (kongelig anordning af 13. marts 1986, artikel 1)?

3) Udgør tildeling af skatte- og afgiftsmæssige fordele, herunder fuldstændig fritagelse for den afgift på rørlige goder, som tilbageholdes på forhånd med frigørende virkning for den afgiftspligtige, alene til fordel for opsparingskonti lydende på belgiske francs og alene i pengeinstitutter med hjemsted i Belgien, en forskelsbehandling til skade for tilsvarende opsparing i pengeinstitutter, som ikke har hjemsted i Belgien, eller som foretages i eller lyder på andre valutaer, og er tildeling af sådanne skatte- og afgiftsmæssige fordele følgelig forenelig med EØF-Traktatens artikler 59-66 samt artikel 95?«

10 Vedrørende de faktiske omstændigheder i hovedsagen, de nationale retsregler og de indlæg der er afgivet for Domstolen, henvises i øvrigt til retsmøderapporten. Disse omstændigheder omtales derfor kun i det følgende, såfremt det på de enkelte punkter er nødvendigt for forståelsen af Domstolens argumentation.

Domstolens kompetence

11 Den belgiske regering har for det første anført, at den præjudicielle anmodning, der er indgivet af den nationale ret, må afvises, da en række forhold viser, at tvisten i hovedsagen er rent fiktiv. For det andet har den anført, at den ønskede fortolkning af fællesskabsretten i dette tilfælde ikke ud fra noget synspunkt kan være af betydning for afgørelsen af tvisten i hovedsagen. Den kongelige anordning af 13. marts 1986 forhindrer nemlig på ingen måde selskabet ASPA i at anvende sine tidligere, mere gunstige opsparingsbetingelser over for sagsøgeren, og er altså slet ikke inddraget i tvisten i hovedsagen.

12 Herved bemærkes, at det ikke åbenbart fremgår af de i forelæggelsesdommen anførte faktiske forhold, at der i virkeligheden er tale om en fiktiv tvist.

13 Med hensyn til den belgiske regerings andet argument bemærkes blot, at det ifølge Domstolens faste praksis, som er bekræftet ved dommen af 12. juni 1986 (Bertini, 98, 162 og 258/85, Sml. s. 1893), tilkommer den nationale ret på baggrund af sagens faktiske omstændigheder at vurdere, om et præjudicielt spørgsmål er nødvendigt.

14 Af disse grunde vil de af den nationale ret forelagte spørgsmål være at behandle.

Det første og det andet spørgsmål

15 Disse spørgsmål skal forstås således, at det i det væsentlige ønskes oplyst, om en national ved lov eller administrativt fastsat bestemmelse, hvorefter indkomstskattefritagelse for indtægter af en bestemt gruppe opsparingsindskud er forbeholdt indskud, for hvilke de administrativt fastsatte rentesatser og maksimumpræmier er overholdt, er forenelig med de forpligtelser, der følger for medlemsstaterne af EØF-Traktatens artikel 5, sammenholdt med samme Traktats artikler 3, litra f), og 85.

16 Herved bemærkes, at Traktatens artikler 85 og 86 i sig selv udelukkende vedrører virksomheders adfærd og ikke omfatter ved lov eller administrativt fastsatte bestemmelser, der udgår fra medlemsstaterne. Det fremgår imidlertid af Domstolens faste praksis, at artiklerne 85 og 86, sammenholdt med Traktatens artikel 5, pålægger medlemsstaterne ikke ved lov eller administrativt at indføre eller opretholde foranstaltninger, som kan ophæve den tilsigtede virkning af de for virksomheder gældende konkurrenceregler. Dette er ifølge samme praksis tilfældet, når en medlemsstat enten foreskriver eller fremmer indgåelse af aftaler i strid med artikel 85 eller forstærker sådanne aftalers virkninger, eller berøver sine egne bestemmelser deres statslige karakter ved til private erhvervsdrivende at uddelegere ansvaret for at træffe beslutninger om økonomisk intervention.

17 Det bemærkes først, at ifølge de i forelæggelsesdommen foretagne konstateringer bestod der før de pågældende bestemmelsers udstedelse aftaler mellem bankerne eller samordnet praksis, der skulle begrænse indtægten af opsparingsindskud. Men det fremgår hverken af disse konstateringer eller af de for Domstolen afgivne indlæg, at de pågældende bestemmelser skulle kunne have til formål at foreskrive eller fremme indgåelse af nye aftaler eller iværksættelse af ny praksis. For på grundlag af de i Domstolens praksis definerede kriterier at vurdere disse bestemmelsers virkelige rækkevidde, må det altså blot undersøges, dels om de kan anses for at have

til formål at forstærke virkningerne af allerede bestående aftaler, dels om visse omstændigheder er egnet til at berøve dem deres karakter af statslige bestemmelser.

18 Med hensyn til det første punkt bemærkes blot, at ifølge Domstolens praksis skal bestemmelser, for at kunne anses for at have til formål at forstærke virkningerne af allerede bestående aftaler, være begrænset til helt eller delvis at gentage indholdet af aftaler, indgået mellem erhvervsdrivende, og forpligte eller tilskynde disse erhvervsdrivende til at sikre overholdelsen heraf. Selv om det fulde tab af fordelen ved den gældende skattebegunstigelsesordning for opsparingsindskud er en væsentlig tilskyndelse til at overholde de pågældende bestemmelser, fremgår det ikke af nogen konstatering i forelæggelsesdommen, at disse bestemmelser blot stadfæster såvel metoden til begrænsning af indtægter af opsparingsindskud som niveauet for de maksimumssatser, der var vedtaget i allerede bestående aftaler eller praksis. Det tilkommer imidlertid den nationale ret at foretage undersøgelser heraf, hvis den mener, at der kan bestå tvivl herom.

19 Vedrørende det andet punkt fremgår det af de pågældende bestemmelser, at myndighederne har forbeholdt sig kompetence til selv at fastsætte maksimumssatserne for indtægter af opsparingsindskud og ikke har uddelegeret dette ansvar til nogen privat erhvervsdrivende. Disse bestemmelser har således statslig karakter. Denne karakter kan ikke drages i tvivl på grund af den blotte omstændighed, som sagsøgeren i hovedsagen har fremhævet, nemlig at motiverne til den kongelige anordning af 13. marts 1986 viser, at denne er blevet indført efter samråd med repræsentanter for sammenslutninger af kreditinstitutter.

20 Det første og det andet spørgsmål bør derfor besvares således, at en national ved lov eller administrativt fastsat bestemmelse, hvorefter en fritagelse for indkomstskat for indtægter af visse kategorier opsparingsindskud er forbeholdt indskud, for hvilke de lovbestemte maksimale rentesatser og præmier er overholdt, ikke er uforenelig med de forpligtelser, som følger for medlemsstaterne af EØF-Traktatens artikel 5 sammenholdt med samme Traktats artikel 3, litra f), og artikel 85, under forbehold af den nationale domstols eventuelle undersøgelse af spørgsmålet, om den pågældende bestemmelse blot har lovfæstet såvel afgrænsningsmetoden for

indtægter af indskud som niveauet for de maksimale satser, der er vedtaget ved tidligere bestående aftaler eller samordnet praksis.

Det tredje spørgsmål

21 Med dette spørgsmål ønsker den nationale ret i det væsentlige oplyst, om en national ved lov eller administrativt fastsat bestemmelse, hvorefter den ovenfor beskrevne skattefritagelse er forbeholdt opsparingsindskud, der foretages i national valuta i pengeinstitutter med hjemsted i den pågældende medlemsstat, er uforenelig med EØF-Traktatens artikler 59-66 samt 95.

22 Med hensyn til spørgsmålet om sådanne skattebestemmelser, som vedrører indtægter af en vis kategori opsparingsindskud foretaget hos banker, er forenelige med EØF-Traktatens artikler 59 ff. om fri bevægelighed for tjenesteydelser, bemærkes, at ifølge Traktatens artikel 61, stk. 2, skal liberaliseringen af de af bankernes og forsikringsselskabernes tjenesteydelser, som er forbundet med kapitalbevægelser, gennemføres sideløbende med den gradvise liberalisering af kapitalbevægelserne.

23 Oprettelse af opsparingsindskud hører imidlertid til den kategori kapitalbevægelser, der benævnes »oprettelse og opretholdelse af kontokuranter og indlånskonti, repatriering eller anvendelse af tilgodehavender på kontokuranter og indlånskonti hos kreditinstitutter« på henholdsvis liste D i bilag I til Rådets første direktiv af 11. maj 1960 til gennemførelse af Traktatens artikel 67 (EFT 1959-1962, s. 47) og på liste C i bilag I, som er indsat ved Rådets direktiv 86/566 af 17. november 1986 om ændring af første direktiv (EFT L 332, s. 22). Disse kapitalbevægelser er endnu ikke blevet liberaliseret.

24 Følgelig kan der i det foreliggende tilfælde ikke være tale om tilsidesættelse af EØF-Traktatens bestemmelser om fri bevægelighed for bankers tjenesteydelser vedrørende kapitalbevægelser.

25 Hvad endelig angår spørgsmålet, om EØF-Traktatens artikel 95 finder anvendelse på de pågældende skattebestemmelser, bemærkes blot, at forbudet mod diskriminerende eller beskyttende interne afgifter i denne artikel kun omfatter »varer« fra andre medlemsstater. Opsparingsindskud foretaget i den ene eller den anden valuta hører imidlertid som ovenfor nævnt til anvendelsesområdet for EØF-Traktatens artikel 61, stk. 2, og artikel 67. De er altså ikke varer i den i samme Traktats artikel 95 forudsatte betydning.

26 Det tredje spørgsmål bør derfor besvares med, at en national ved lov eller administrativt fastsat bestemmelse, hvorefter den ovenfor beskrevne skattefritagelse er forbeholdt opsparingsindskud, der foretages i national valuta i pengeinstitutter med hjemsted i den pågældende medlemsstat, ikke er uforenelig med EØF-Traktatens artikler 59-66 samt 95.

Sagens omkostninger

27 De udgifter, der er afholdt af Kongeriget Belgien og af Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke godtgøres. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN

vedrørende de spørgsmål, der er forelagt af Vredegerecht (fredsretten) i kanton Beveren ved dom af 28. oktober 1986, for ret:

1) En national ved lov eller administrativt fastsat bestemmelse, hvorefter en fritagelse for indkomstskat for indtægter af visse kategorier opsparingsindskud er forbeholdt indskud, for hvilke de lovbestemte maksimale rentesatser og præmier er overholdt, er ikke uforenelig med de forpligtelser, som følger for medlemsstaterne af EØF-Traktatens artikel 5 sammenholdt med samme Traktats artikel 3, litra f), og artikel 85, under forbehold af den nationale domstols eventuelle undersøgelse af spørgsmålet, om den pågældende bestemmelse blot har lovfæstet

såvel afgrænsningsmetoden for indtægter af indskud som niveauet for de maksimale satser, der er vedtaget ved tidligere bestående aftaler eller samordnet praksis.

2) **En national ved lov eller administrativt fastsat bestemmelse, hvorefter den ovenfor beskrevne skattefritagelse er forbeholdt opsparingsindskud, der foretages i national valuta i pengeinstitutter med hjemsted i den pågældende medlemsstat, er ikke uforenelig med EØF-Traktatens artikler 59-66 samt 95.**

Bosco Moitinho de Almeida Koopmans Everling

Bahlmann Galmot Kakouris Joliet Schockweiler

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 21. september 1988.

J.-G. Giraud
Justitssekretær

A. J. Mackenzie Stuart
Præsident